

Okul Kültürü Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması

Fatih YILMAZ

Millî Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Fethiye Onsun İlkokulu, Konya, Türkiye.
yilmazoglu@gmail.com

ARAŞTIRMA MAKALESİ/RESEARCH ARTICLE

Makale Bilgileri

Makale Geçmişi

Geliş: 04.11.2019

Kabul: 24.11.2019

Yayın: 31.12.2019

Anahtar Kelimeler:

Örgüt Kültürü,
Okul,
Okul Kültürü,
Okul Kültür Ölçeği

ÖZ

Örgüt kültürü kavramının oldukça uzun bir geçmişe sahip olduğu ve neredeyse tüm bilim dallarından araştırmacıların ilgisini çeken bir çalışma konusu olduğu söylenebilir. Bu denli geniş bir çalışma alanına sahip bir kavramın eğitim örgütleri olan okullarda da araştırma konusu olması kaçınılmazdır. Örgüt kültürü örgüt üyelerini bir arada tutan ve onların söylemlerini şekillendiren bir güç unsuru olarak düşünülebilir. Okul kültürü de bir tür örgüt kültürüdür. Yapılan literatür taraması sonucunda okul kültürünün genellikle öğretmen görüşleri ile araştırıldığı sonucu ortaya çıkmıştır. Fakat okul kültürünün öğrenci görüşleri ile de araştırılabileceği görülmüş ve Alessandro ve Sadh tarafından geliştirilen okul kültürü ölçeğinin de bu konuda kullanışlı olabileceği düşünülmüştür. Bu nedenle söz konusu ölçek, önemli ve Türkçe 'ye çevrilmeye değer bulunmuştur. Orijinal okul kültürü ölçeği 25 faktörden ve dört alt boyuttan oluşmaktadır. Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri sonucunda, Türkçe 'ye çevrilen ölçeğin orijinalinde olduğu gibi 25 faktörden ve dört alt boyuttan oluştuğu belirlenmiştir. Bu nedenle ölçeğin alt boyutları ölçeğin orijinalinde de olduğu gibi öğrenci ilişkileri, öğrenci-öğretmen/okul ilişkileri, eğitsel fırsatlar ve davranışsal beklentiler şeklinde isimlendirilmiştir. Ayrıca çevirisi yapılan ölçeğin uyum iyiliği indeksleri kabul edilebilir değerler arasındadır. Ölçeğin güvenilirliği ise Cronbach Alpha katsayısı tekniğinden yararlanılarak tespit edilmiştir. Güvenilirlik analizi sonuçları ölçeğin genel olarak yüksek düzeyde güvenilir olduğunu ($\alpha = .898$), ölçekte yer alan çeşitli alt boyutların güvenilirlik düzeylerinin de kabul edilebilir sınırlar içinde kaldığını ortaya koymuştur ($\alpha = .694-.853$).

Turkish Adaptation Of School Culture Scale

Article Info

Article History

Received: 04.11.2019

Accepted: 24.11.2019

Published: 20.12.2019

Keywords:

Organizational
Culture,
Schools,
School Culture,
School Culture Scale.

ABSTRACT

Organizational culture can be said to have a long history and is a common field of study attracting the interest of almost all disciplines ranging from social sciences to physical sciences. Therefore, because of the fact that schools are accepted as educational organizations, it is inevitable that a concept, with such a wide field of study, cannot be the subject of research in schools. Organizational culture can be regarded as a glue that keeps the members of the organization together and shapes their discourse. School culture is a form of organizational culture. As a result of literature research it has come out that school culture is mostly studied from the eyes of teachers. However, school culture can be studied using data collected from students with the scale developed by Alessandro and Sadh. Therefore this scale is considered to be important and worth translating. The original scale consists of 25 items and four subscales. Exploratory and confirmatory factor analyses has shown that the translated version of the scale consists of 25 items and four subscales just as in the original version. Thus the subscales have been called normative expectations, student relationships, student-teacher/school relationships and educational opportunities just as in the original scale. Moreover, goodness of fit values of the translated version are within acceptable values. Reliability of the scale has been tested with Cronbach Alpha reliability coefficient. As a result of reliability analysis it can be expressed that the scale is highly reliable in general, and the subscales are within acceptable limits.

GİRİŞ

Uzun bir geçmişe sahip olan kültür kavramı farklı disiplinlerde uzun yıllar tartışma konusu olmuştur (Kythreotis vd., 2010, s. 221). 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında ilkel toplumların incelenmesiyle, bu toplumların her bakımından ilerlemiş toplumlardan farklı olduğu anlaşılmış, bunun sonucunda kültür kavramı etraflıca araştırılmaya başlanmıştır (Kotter ve Heskett, 1992, s. 3).

Williams (1993, s. 10) kültürü, toplumsal bir düzen olarak tanımlamaktadır; çünkü kültürün insan davranışlarını şekillendiren ve örgütün performansını belirleyen önemli bir işlevi vardır. Diğer bir ifadeyle kültür, yol göstericidir ve kişiler arası bağı güçlendirerek paylaşılan değerleri artırır (Şahal, 2005, s. 5). Bu açıdan bakıldığında kültür, bir kimlik olarak düşünülebilir. Bireylerin davranış, tutum, örgüt içi ve örgüt dışı ilişkilerinde örgüt kültürünün izlerine rastlanması nedeniyle herhangi bir örgüt hakkındaki değerlendirmeler o örgütün kültürünün incelenmesi ile yapılır. (Eren, 2001, s. 169). Bu nedenle birçok bilim dalında örgütsel kültürün karmaşık yapısını daha iyi anlamak, bireyin grup içerisinde işlevsel hale gelmesindeki rolünü ortaya çıkarmak ve başarılı örgütler oluşturabilmek için örgüt kültürü teorileri ve tanımları geliştirildiği görülmektedir (Shepstone ve Currie, 2008, s. 1). Örgüt üyelerinin örgütte yaşadıkları olaylar, uygulamalar, ödüller ve teşvikler gibi örgütü karakterize eden deneyimlere dayanan (Douglas, Davidson ve Schwartz, 2001, s. 104) örgüt kültürü; örgüt üyelerinin paylaştığı sosyal düşünceler, inançlar ya da değerler bütünü olarak da tanımlanmakta (Nowinski vd., 2007, s. 175), örgüt üyelerini hem örgütün kendi üyeleri hem de çevreleri ile daha iyi ilişkiler kurabilmeleri için yönlendirmektedir (Korte ve Chermack, 2007, s. 647).

Örgütün iç ve dış çevresi ile etkileşimi sonucu meydana gelen örgüt kültürü bütüncül, sosyal olarak yapılanmış ve nispeten kalıcıdır. (Hofstede 2001, Akt. Baumgartner ve Zielowski, 2007, s. 1323). Aynı zamanda örgüt kültürü örgütsel verimliliği arttıran bir unsurdur ve örgüt kültürünün bu etkisi güçlü kültürlere sahip örgütlerde daha belirgindir (Schein, 2004, s. 107). Bu nedenle örgüt yöneticileri örgütsel kültürün temelini oluşturan örgütsel gelenekleri, inançları öğrendiği; bunlar arasında etkileşim sağladığı, örgütün kültürel dinamiklerini harekete geçirebildiği takdirde örgütsel verimliliğin artabileceği düşünülmektedir (Şişman, 2002, s. 150).

Öte yandan okul kültürü örgüt kültüründen farksızdır; çünkü okullar eğitim örgütleridir (Herndon, 2007, s. 42). Okul kültürü okuldaki yönetici, öğretmen ve öğrencilerin birlikte paylaştığı temel değerler, beklentiler, tutumlar ve geleneklerin tümü olarak ifade edilebilir (Çelik, 2002, s. 67; Maslowski, 2001, s. 9). Başka bir ifadeyle okul kültürü, okulun yazılı olmayan kurallar bütünü olarak değerlendirilebilir. Balcı'ya göre okul kültürü, okulun zamanla oluşturduğu bir yaşam tarzıdır (2007, s. 191). Bir okulda benimsenen temel değerler, okulun tarihi içinde yaşanan hikâyeler, okulda yaygın olan gelenekler, törenler ve okulun sembolü, okul kültürünün temel öğelerini oluşturur. Okul kültürü, bir yandan okulun imajını, kimliğini ve çekiciliğini gösterirken diğer yandan çevrenin okula bakışını yansıtır (Çelik, 2002, s. 67; Sönmez, 2005, s. 14).

Okulun, öğrenci performansı üzerindeki etkisinin en önemli eğitim araştırmaları konularından biri olduğu söylenebilir (Maslowski, 2001, s. 1). Bu nedenle de okul yöneticilerinin okul kültürünü anlamalarının önemli olduğu belirtilmektedir (Nomura 1999, Akt. Angus, MscNeil, Prater ve Steve, 2009, s. 74). Bunun yanında olumlu okul kültürünün öğrenci ve öğretmen motivasyonu, öğretmen iş doyumunu, örgütsel bağlılık ve iş birliği gibi konularda da önemli etkilere sahip olduğu hususu (Kythreotis vd., 2010, s. 222) göz önünde bulundurulduğunda, başarılı okul yöneticilerinin örgüt kültürü ve örgüt dinamiklerinin okulun başarısı üzerindeki etkilerinin farkında olmalarının son derece önemli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Angus vd., 2009, s. 74; Kythreotis, Pashiarddis ve Kyriakides, 2010, s. 222).

Yukarıda aktarılan bilgilerden hareketle okul kültürünün öğrencilerin davranışlarını ve akademik başarı düzeyini etkilediği, okulun veliler ve toplum karşısındaki imajını belirlediği anlaşılmaktadır (Erdem ve İşbaşı, 2001, s. 35). Yapılan literatür taraması sonucunda okul kültürü konusunu ele alan çalışmaların okul kültürünü daha çok öğretmen ve okul yöneticilerinin algılarına göre değerlendirdiği görülmüştür. Demirtaş, 2010; Erdoğan, 2017; Çevik ve Köse, 2017; Kurşun, 2019; Akdoğan, 2014; Fırat, 2007; Ayık, 2007; Tezci, 2011; Sabancı, Şahin, Sönmez ve Yılmaz, 2017; Işık, 2017 tarafından gerçekleştirilen araştırmalar okul kültürünü öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin algıları açısından inceleyen araştırmalardan bazılarını örnek olarak gösterilebilir. Hâlbuki öğrencilerin de okul kültürünün oluşmasında en az okul idarecileri ve öğretmenler kadar önemli aktörler olduğu söylenebilir. Bu nedenle, öğrencilerin okul kültürü algıları tespit edilmeli ve olumlu okul kültürü geliştirmeye yönelik öneriler geliştirilmelidir. Bu araştırma, öğrencilerin okul kültürü algısının tespitinde kullanılacak bir ölçme aracı geliştirmek üzere tasarlanmıştır.

YÖNTEM

Okul kültürü ölçeğinin orijinal (İngilizce) metni (School Culture Scale) önce Türkçe 'ye çevrilmiş daha sonra geçerlik çalışmaları açısından açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi tekniklerinden yararlanılmış, güvenilirlik çalışmaları açısından ise ölçeğin iç tutarlılığını ortaya koyan Cronbach Alpha katsayısından yararlanılmıştır.

Okul Kültürü Ölçeğinin Özellikleri

Okul kültürü ölçeği Higgins-D'Alessandro ve Sadh (1998) tarafından geliştirilmiş olup 25 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe 'ye uyarlanabilmesi için ölçek sahiplerinden e-posta yolu ile izin alınmıştır. Beşli likert tipindeki ölçek "Yanlış, Sık Sık Yanlış, Bazen Doğru Bazen Yanlış, Sık Sık Doğru, Doğru" seçeneklerinden oluşmaktadır. Ölçeğin, davranışsal beklentiler (7 madde), öğrenci-öğretmen/okul ilişkileri (6 madde), öğrenci ilişkileri (4 madde) ve eğitsel fırsatlar (8 madde) olmak üzere dört alt ölçeği (alt boyut) bulunmaktadır. Öğrenci ilişkileri alt ölçeği 1, 2, 3, 4'üncü maddelerden; öğrenci-öğretmen/okul ilişkileri alt ölçeği 5, 6, 7, 8, 9, 10'uncu maddelerden; davranışsal beklentiler alt ölçeği 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17'inci maddelerden; eğitsel fırsatlar alt ölçeği ise 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25'inci maddelerden oluşmaktadır. Davranışsal beklentiler alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach's Alpha) 0.80, Öğrenci-öğretmen/okul ilişkileri alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı

0.82, öğrenci ilişkileri alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı 0.77, eğitsel fırsatlar alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı ise 0.78 olarak bulunmuştur. Ölçeğin toplamına ait iç tutarlılık katsayısı ise 0.85'tir. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Alt ölçeklere ilişkin puan, ilgili maddelerden elde edilen puanın madde sayısına bölünmesi ile elde edilmektedir. Ölçekte yer alan değişkenlerden elde edilebilecek puan 1-5 arasındadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 25, en yüksek puan ise 125'tir. Alt ölçeklerden elde edilen puanların yüksekliği, bireyin alt ölçeklerle ölçülen özelliğe sahipliğinin arttığını göstermektedir.

Okul Kültürü Ölçeğinin Türkçe 'ye Çevrilmesi

Okul kültürü ölçeğinin Türkçe 'ye uyarlama çalışmasında ilk olarak İngilizce 'ye iyi derecede hâkim dört İngilizce öğretmeninden ve Hacettepe Üniversitesi'nde görev yapmakta olan bir İngilizce okutmanından ayrı ayrı, okul kültürü ölçeğini Türkçe 'ye çevirmeleri istenmiştir. Ölçeğin Türkçe düzenlemesi için başka bir İngilizce tercümanından ölçekte yer alan maddeleri yeniden İngilizce 'ye çevirmesi istenmiştir. Bu yöntemle, oluşabilecek anlam kaymalarının önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Bu işlem sonucunda orijinali ile Türkçe çevirisi uygun bulunan 25 maddelik Türkçe okul kültürü ölçeği hazır hale getirilmiştir. Çeviri çalışması tamamlanan ölçek ön uygulama için 61 ortaokul öğrencisine uygulanmıştır. Ölçeğin anlaşılabilirliği açısından öğrencilerin görüşleri alınarak gerekli düzeltmeler yapılarak ölçek uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Araştırma Grubu

Çevirisi yapılan okul kültürü ölçeğinin yapı geçerliğinin ve güvenilirlik çalışmalarının yapılabilmesi için ölçek 376 öğrenciye uygulanmıştır. Ölçeklerin 29 tanesi katılımcıların tüm sorulara aynı cevapları vermeleri, soruların bir kısmını cevaplamamaları gibi nedenlerle geçersiz sayılmış ve analiz için geçerli kabul edilen 347 ölçeğe ait veriler SPSS programı aracılığı ile bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan öğrencilerin %61.8'si erkek, %38.2'i ise kız öğrencilerdir. Öğrencilerin sınıf seviyelerine göre dağılımlarına bakıldığında ise %34 ile 8. sınıf seviyesinde bulunan öğrenciler başta gelmekte iken bunu %22.2 ile 7. sınıf öğrencileri, %17.3 ile de 6. sınıf öğrencileri, %11 ile 9. sınıf öğrencileri, %9.2 ile 10. sınıf öğrencileri ve %6.3 ile 11. sınıf öğrencileri izlemektedir.

BULGULAR

Geçerlik Çalışması

Yapı geçerliği, ölçme aracının ölçülmek istenilen davranışı ne derecede ölçtüğü ile ilgilidir (Everitt, 2006, s. 409). Yapı geçerliği aranırken başvurulacak yollardan birisi ve en sık yararlanılanı faktör analizi tekniğidir (Karasar, 1999, s. 152). Faktör analizine geçmeden önce verilerin faktör analize uygunluğunu belirlemede örneklem büyüklüğü önemli bir yer tutmaktadır. Örneklem büyüklüğüne ilişkin ise çok çeşitli görüşler bulunmaktadır. Gorsuch (1983) ve Kline (1979) faktör analizi için örneklem grubun en az 100; Guilford (1954), en az 200; Cattell (1978) ise en az 250 kişi olması gerektiğini savunmaktadır. Comrey ve Lee (1992) ise faktör analizi yapılacak örneklem büyüklüğü için 100=zayıf, 200=orta, 300=iyi, 500=çok iyi, 1000 ve üzeri=mükemmel aralığını önermiştir (Akt. MacCallum ve Widaman,

1999, s. 84; Velicer ve Fava, 1998, s. 232). Faktör analizi, değişkenler arasındaki korelasyonların, gözlenemeyen ortak faktörlerden kaynaklandığı varsayımına dayanmaktadır. Bu analiz, bir ölçekteki maddelerin birbirini dışta tutan daha az sayıda gruba-faktöre ayrılıp ayrılmadığını görmek üzere; ayrıca bir ölçme aracının tek faktörlü olup olmadığını test etmek amacıyla da uygulanabilir (Balci, 2004, s. 105; Everitt, 2006, s. 150).

Okul kültürü ölçeğinin yapı geçerliliği faktör analizi ile incelenmiştir ve faktör analizinde Temel Bileşenler Analizi (Principal Component Analysis) yöntemi kullanılmıştır. Örneklemden elde edilen verilerin yeterliğinin hesaplanması için Kaiser-Meyer-Olkin testinin yapılması (KMO değeri 1'e yaklaştıkça mükemmel, 0.8 çok iyi, 0.60 vasat, 0.50 ve altı ise kötü) gerekmektedir (Çoban ve Ergin, 2010, s. 195). Faktör analizinden elde edilen verilere göre Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Ölçümü 0,899 olarak bulunmuştur. Bu sonuçtan hareketle örneklem yeterliğinin mükemmel yakın olduğu ifade edilebilir. Bartlett testi χ^2 değeri ise 3078,198 olarak karşımıza çıkmıştır ($p < 0,05$). Bu sonuca dayanılarak ölçek maddeleri arasında ilişki olduğunu söylenebilir.

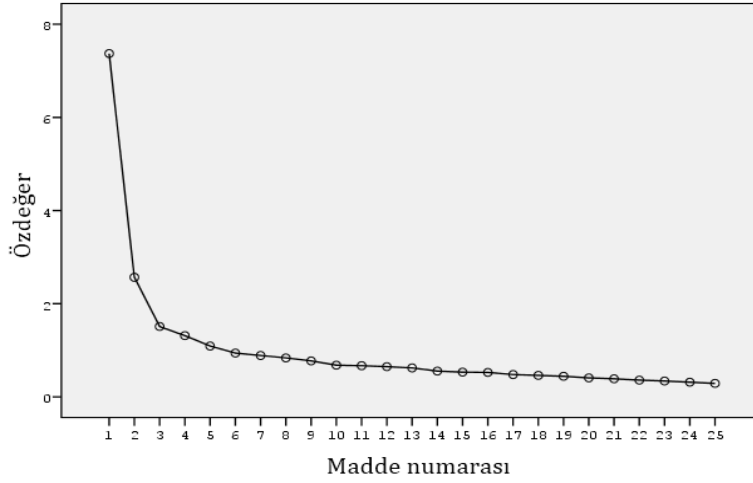
Araştırma grubunun uygun büyüklükte olduğu ve ölçme aracının yapısının faktörlere ayrılabilmesi tespit edildikten sonra faktör analizine geçilmiştir. İlk olarak ölçeğin tek boyutlu olup olmadığını belirlemek üzere temel bileşenler analizi yapılmıştır. Daha sonra, ölçeğin birbirinden ilişkisiz faktörlere ayrılıp ayrılmadığını belirlemek için Varimax Rotation tekniği uygulanmış, analiz 4 boyutla sınırlandırılarak faktör yük değerleri incelenmiştir. Yapılan analiz çalışmaları sonucunda alt boyutların içerikleri incelenerek ölçeğin orijinalinde olduğu gibi dört alt boyuttan ve 25 maddeden oluştuğu görülmüş ve alt boyutlar yine ölçeğin orijinalinde olduğu gibi öğrenci ilişkileri, öğrenci-öğretmen/okul ilişkileri, eğitsel fırsatlar ve davranışsal beklentiler olarak isimlendirilmiştir. Öğrenci ilişkileri alt boyutu öğrencilerin birbirileri ile olan ilişkilerini nasıl değerlendirdiklerini (arkadaşça, yardımsever, saygılı), öğrenci-öğretmen/okul ilişkileri alt boyutu öğrencilerin okul kurallarının ve uygulamalarının kalıcı olması ve kendilerini okula ait hissetme duygularını, eğitsel fırsatlar alt boyutu öğrencilerin akademik, sosyal, bilişsel ve liderlik deneyimlerini, davranışsal beklentiler alt boyutu ise kopya çekme, okulda kavga etme ve okul mallarına zarar verme gibi öğrenci davranışlarını irdelemektedir (Higgins-D'Alessandro ve Sadh, 1998, s. 559-560).

Faktör analizinde genel olarak özdeğeri 1 ya da 1'den büyük olan faktörler, önemli faktörler olarak alınır ve analize dâhil değişkenlerle ilgili toplam varyansın 2/3'ü kadar miktarının ilk olarak kapsandığı faktör sayısı önemli faktör sayısı olarak değerlendirilir (Büyüköztürk, 2007, s. 125); ancak Bayram'ın (2004) da belirttiği gibi özellikle sosyal bilimlerde bu değerlere ulaşmak zordur. Bu nedenle, açıklanan varyansın %30'un üzerinde olması yeterli görülmektedir (Özer, Özmen ve Eriş, 2007, s. 559). Tablo 1'de okul kültürü ölçeğinin alt boyutlarının özdeğerleri ve varyansı açıklama yüzdeleri, şekil 1'de ise okul kültürü ölçeğinin yamaç birikinti grafiği verilmiştir.

Tablo 1. Okul kültürü Ölçeği Alt Boyutları Özdeğerleri ve Varyansı Açıklama Yüzdeleri

Toplam Varyansı Açıklama Gücü			
Alt Boyut	Özdeğer	Varyansı Açıklama Yüzdesi	Varyansı Birikimli Açıklama Yüzdesi
Öğrenci İlişkileri	7,37	29,48	29,48
Öğrenci-Öğretmen/Okul İlişkileri	2,56	10,27	39,75
Eğitsel Fırsatlar	1,51	6,04	45,79
Davranışsal Beklentiler	1,31	5,25	51,05

Şekil 1. Okul kültürü Ölçeği Yamaç Birikinti Grafiği

Dört alt boyut tarafından açıklanan toplam varyans %51,05'tir. Bu oran 2/3'ün altında olmakla yeterlidir. Faktör yük değerleri için belirlenen alt sınır (cut-off değeri) ise tamamen keyfi (Norman ve Streiner, 1998, s. 139) olmasının yanında sosyal bilimlerde genellikle bu değer (cut-off değeri) .30-.35'tir (Lai, Kwan, Kadir, Abdullah ve Yap, 2009, s. 29).

Faktör analizinde ortak faktörlerce açıklanabilen varyans, ortak varyans ya da faktör ortak varyans; bir testte ya da değişkende gözlenen varyansı tamamlayan varyans ise özgül varyanstır. Ortak varyans ile özgül varyansın toplamı testin güvenilirliğini yorumlamada kullanılır (Çetin, Doğan ve Sapmaz, 2009, s. 71). Herhangi bir değişkenin ortak varyansı için hesaplanabilecek en küçük değer 0, en büyük değer ise 1'dir. Herhangi bir değişkenin analizinde yer alan diğer değişkenlerden herhangi biriyle arasında korelasyon yok ise varyans "0" olur. Elde edilen faktörler kümesinin varyansı tam olarak açıklaması halinde ise ortak varyans "1" olur (Tekin, 2004, s. 174). Okul kültürü ölçeğinin alt boyutlarında yer alan maddeler, faktör yük değerleri ve faktör ortak varyansları aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. Alt Boyutlar ve İlgili Maddeler

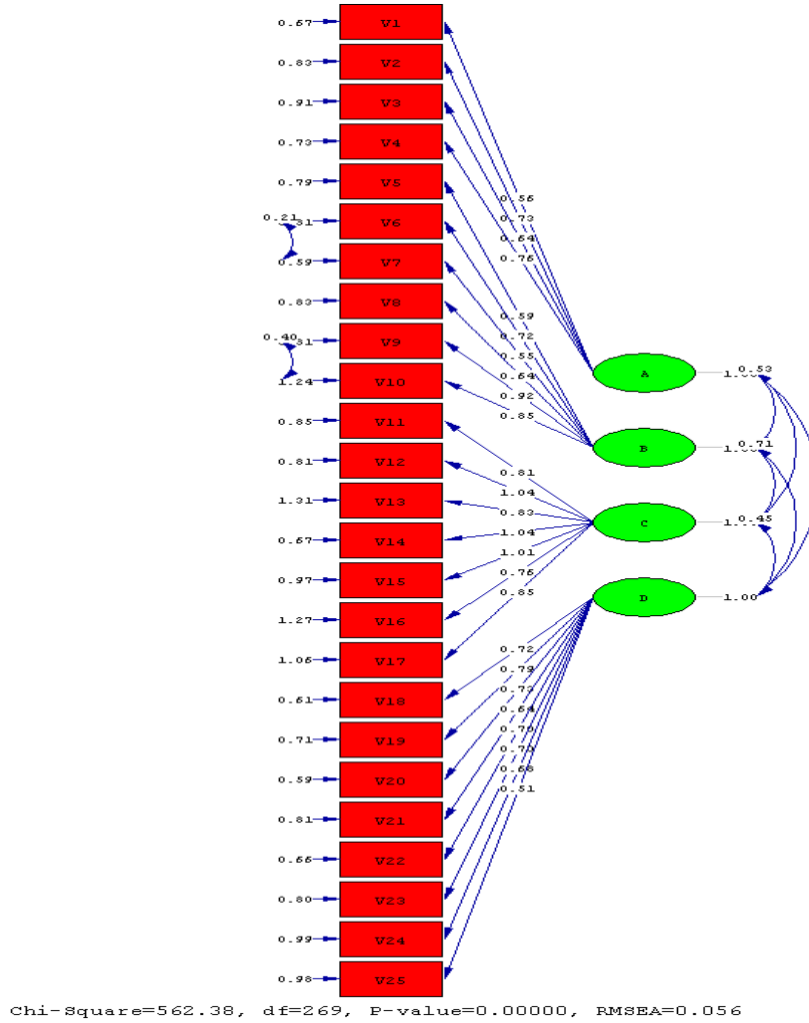
	Madde No	Faktör Yüğü	Faktör Ortak Varyansı
Öğrenci İlişkileri Alt Boyutu			
Öğrenciler birbirlerine genellikle saygılı bir şekilde ve dürüstçe davranır.	1	,601	.511
Öğrenciler arkadaş olmasalar bile birbirine yardım eder.	2	,708	.584
Farklı gruplara dâhil öğrenciler birbirlerine karşı arkadaşçadır.	3	,629	.487
Öğrenciler birbirine güvenir.	4	,700	.576
Öğrenci-Öğretmen/Okul İlişkileri Alt Boyutu			
Öğretmenler ve öğrenciler birbirine güvenir.	5	,584	.433
Öğretmenler genellikle öğrencilere saygılı ve adil davranır.	6	,678	.525
Öğretmenler öğrenciler ile gerçekten ilgilenir ve onlara yardım etmek ister.	7	,694	.528
Öğretmenler ve öğrenciler sorunları açıkça tartışır.	8	,462	.361
Öğretmenler okul kuralları ile ilgili kararlarda öğrencilere söz hakkı verir.	9	,699	.594
Bazı kurallar öğretmen ve öğrencilerin birlikte oyları ile belirlenir.	10	,612	.447
Davranışsal Beklentiler Alt Boyutu			
Hiç kavga olmaz.	11	,665	.548
Okuldan veya dersten kaçmalar hiç yoktur.	12	,807	.676
Hırsızlık olayları hiç yaşanmaz.	13	,689	.494
Okul malına hiç zarar verilmez.	14	,761	.661
Öğrenciler sigara veya zararlı maddeleri hiç kullanmaz.	15	,703	.589
Sözlü taciz veya insanları aşağılama hemen hiç yoktur.	16	,541	.424
Kopya çekme hemen hiç yoktur.	17	,647	.504
Eğitsel Fırsatlar Alt Boyutu			
Öğrenciler iyi bir eğitim alır ve çok şey öğrenir.	18	,637	.529
Öğrenciler daha sorumlu olmayı ve diğer insanlara önem vermeyi öğrenir.	19	,729	.569
Öğrenciler fikirlerini nasıl açıkça dile getireceklerini öğrenirler.	20	,681	.551
Öğrencilerin gerçek olaylar/gerçek sorunlar hakkında düşünme fırsatı vardır.	21	,615	.426
Öğrenciler diğer insanların fikirlerini nasıl daha iyi dinleyeceklerini öğrenir.	22	,655	.531
Öğrenciler diğer insanların bakış açısından nasıl bakacaklarını öğrenir.	23	,574	.443
Öğrenciler, konuşmadan/eyleme geçmeden önce durup düşünmeyi öğrenir.	24	,631	.471
Öğrenciler daha iyi bir gelecek fırsatı yakalar.	25	,513	.301

Okul kültürü ölçeği için uygulanan faktör analizi sonucunda dört alt boyuttan oluştuğu belirlenen ölçeğin faktör yapılarının doğrulanması için Lisrel 8.54 programı kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi, özellikle başka kültürlerde ve örneklerde geliştirilmiş ölçme araçlarının uyarlanmasında kullanılan bir geçerlik belirleme yöntemidir. Sümer'e (2000) göre doğrulayıcı faktör analizi kuramsal bir temelden destek alarak pek çok değişikenden oluşturulan faktörlerin gerçek verilerle ne derece uyum gösterdiğini belirlemeye yönelik bir analizdir (Akt. Çetin vd., 2010, s. 211-212). Okul kültürü ölçeğinin Türkçe 'ye uyarlanmış formu için gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizinden elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3. Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucu Hesaplanan Uyum İndexleri

Uyum İndexi	Kabul Edilebilir Uyum	Hesaplanan Değer
Kay Kare/Serbestlik Derecesi	≤ 3.00	2.09
GFI	≥ 0.90	0.88
AGFI	≥ 0.80	0.86
NNFI	≥ 0.90	0.89
CFI	≥ 0.90	0.91
RMR	≤ 0.10	0.81
RMSEA	$0.05 < x \leq 0.08$	0.056

RMSEA değerinin 0.1'den büyük olması düşük uyum modellerini, 0.05-0.08 aralığında olması kabul edilebilir uyum modellerini ve 0.05'ten düşük olması ise yüksek uyum modelini gösterir (Browne ve Cudeck 1993, Akt. Yun Yu, 2002, s. 16). Tabloya göre okul kültürü ölçeğinin Türkçe formu için gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre ölçek kabul edilebilir uyum göstermektedir. Aşağıda okul kültürü ölçeğinin örüntü çizelgesi verilmiştir. Ölçeğin boyutlarından ölçek maddelerine giden oklar üzerinde maddelere ilişkin faktör yük değerleri görülmektedir.

- A) Öğrenci İlişkileri
- B) Öğrenci-Öğretmen Okul İlişkileri
- C) Davranışsal Beklentiler
- D) Eğitsel Fırsatlar

Ölçme aracı ile ilgili faktör analizi çalışmasından sonra sıra alt ölçeklerin birbiri ile ilişkisinin tespit edilmesine gelmiştir. Korelasyon katsayısının 1.00 olması mükemmel pozitif ilişkiyi, -1.00 olması mükemmel negatif ilişkiyi; 0.00 olması da değişkenler arasında ilişki bulunmadığını belirtir. Korelasyon katsayısının büyüklük bakımından yorumlanmasında üzerinde tam olarak uzlaşılan aralıklar bulunmamaktadır. Bu durum korelasyon analizi gerçekleştirilen araştırmalarda ölçekler ya da alt ölçekler arasındaki ilişkilerin net yorumlanamamasına neden olabilmektedir; ancak korelasyon katsayısının 0.70-1.00 arasında olması yüksek, 0.70-0.30 arasında olması orta, 0.30-0.00 arasında olması ise düşük düzeyde ilişki olarak tanımlanabilir (Büyüköztürk, 2007, s. 32). Bu uygulamanın amacı, alt ölçeklerin birbiri ile ne kadar binişik ya da ayrışık olduğunu tespit etmektir. İlişki değerinin yüksekliği ölçekler ya da alt ölçekler arasındaki binişikliğin, düşüklüğü ise ayrışıklığın göstergesi olarak kabul edilmektedir. Okul kültürü ölçeğinin alt ölçekleri arasındaki ilişki sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4. Alt Boyutlara İlişkin Korelasyon Değerleri

	1	2	3	4
1. Öğrenci İlişkileri	-			
2. Öğrenci-Öğretmen/Okul İlişkileri	0.35**	-		
3. Eğitsel Fırsatlar	0.47**	0.39**	-	
4. Davranışsal Beklentiler	0.42**	0.57**	0.41**	-

*0.01 düzeyinde anlamlıdır.

Alt ölçekler arasında elde edilen korelasyon değerleri .35 ile .57 arasında değişmektedir. Ölçme aracının alt ölçeklerinin birbirileri ile arasındaki ilişki incelendiğinde tüm alt ölçek puanlarının birbiriyle orta düzeyde pozitif ilişkiye sahip oldukları ifade edilebilir.

Güvenilirlik Çalışması

Veri toplama araçlarının güvenilirliklerini istatistiksel olarak test etmek amacı ile Cronbach Alpha katsayısı tekniğinden yararlanılmıştır. Cronbach Alpha katsayısı, bireysel puanların "k" soru içeren bir ölçekte sorulara verilen cevapların toplanması ile bulunduğu durumlarda soruların birbiri ile benzerliğini, yakınlığını ortaya koyan bir katsayıdır. Alpha katsayısı ölçekte yer alan "k" sorunun türdeş bir yapıyı açıklamak ya da sorgulamak üzere bir bütün oluşturup oluşturmadıklarını sorgulamayı sağlar. Cronbach Alpha katsayısı 0,00 ile 1,00 arasında bir değişim gösterir (Özdamar, 2002, s. 662-663; Cronbach ve Shavelson, 2004, s. 394). Alpha katsayısının değerlendirilmesinde uyulan kriterler ise;

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise veri toplama aracı güvenilir değil,

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise veri toplama aracı düşük düzeyde güvenilir,

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise veri toplama aracı oldukça güvenilir,

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise veri toplama aracı yüksek düzeyde güvenilir şeklindedir (Özdamar, 2002, s. 673; Gliem ve Gliem, 2003, s. 87).

Okul kültürü ölçeğinin Alpha katsayısı .898 olarak bulunmuş ve alt boyutların her birine ilişkin güvenilirlik çalışmaları yapılmış, Alpha değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir; ayrıca okul kültürü ölçeğinin madde test korelasyonlarının .37 ile .59 arasında değişim gösterdiği bulunmuştur. Büyüköztürk (2007, s. 171) madde toplam korelasyonu .30 ve daha yüksek olan maddelerin ayırt edicilik derecelerinin yüksek olduğunu, .20-.30 arasında kalan maddelerin zorunlu görülmesi durumunda teste alınabileceğini, .20'den küçük maddelerin ise teste alınmaması gerektiğini belirtmektedir. Bu bilgiler ışığında yapılan güvenilirlik analizi sonucu testten çıkarılması gereken madde bulunmadığı belirlenmiştir.

Tablo 5. Okul Kültürü Ölçeği Boyutları ve Alpha Değerleri

OKUL KÜLTÜRÜ	İLGİLİ MADDELER	CRONBACH ALPHA DEĞERLERİ
Öğrenci İlişkileri	1-2-3-4	.694
Öğrenci-Öğretmen/Okul İlişkileri	5-6-7-8-9-10	.778
Eğitsel Fırsatlar	18-19-20-21-22-23-24-25	.853
Davranışsal Beklentiler	11-12-13-14-15-16-17	.831

Elde edilen sonuçlar okul kültürü ölçeğinin öğrenci ilişkileri ve öğrenci-öğretmen/okul ilişkileri alt boyutlarının güvenilirlik düzeyinin oldukça güvenilir olduğunu, eğitsel fırsatlar ve davranışsal beklentiler alt boyutlarında ise okul kültürü ölçeğinin yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olduğunu; sonuç olarak ise ölçeğinin tüm alt boyutları ile ilgili olarak güvenilirlik değerlerinin kabul edilebilir sınırlar içerisinde kaldığını göstermektedir.

SONUÇ

Okul kültürü ölçeğinin Türkçe 'ye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının araştırıldığı bu çalışmadan elde edilen veriler sonucunda ölçeğin orijinali ile uyumlu olarak öğrenci ilişkileri, öğrenci-öğretmen/okul ilişkileri, eğitsel fırsatlar ve davranışsal beklentiler olarak tanımlanan dört boyutlu bir yapıya sahip olduğu görülmektedir.

Yapı geçerliği çalışması açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yöntemleri uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Nihai ölçekte yer alan değişkenlerin seçiminde döndürme (varimax rotation) sonrası faktör analizi ile değişkenlerin faktör yük değerleri ile faktör ortak varyansları temele alınmıştır. Bu çalışmalar sonunda ölçeğin dört alt boyutunda açıklanan varyans miktarının tatmin edici olduğu görülmüştür. Nihai ölçeğe alınan tüm değişkenlerin faktör yükü 0.40'ın üzerindedir. Bu değer ise bir değişkenin ölçme aracına alınabilmesi için öngörülen faktör yükü alt ölçütünü karşılamaktadır.

Cronbach Alpha tekniği ile hesaplanan güvenilirlik katsayıları tüm alt boyutlar için .694-.853 arasında değişmektedir. Cronbach ve Shavelson'un güvenilirliğe ilişkin görüşleri dikkate alınırsa ölçme aracının tüm alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik düzeyinin kabul edilebilir sınırlar içinde yer aldığı görülmektedir.

Sonuç olarak bu çalışmadan elde edilen bulgulara dayanarak okul kültürü ölçeğinin Türkçe uyarlamasının yapı geçerliğine ve iç tutarlığa sahip olduğu ifade edilebilir. Türkçe 'ye uyarlanan bu ölçme aracının öğrencilerin okul kültürü algısını belirlemeye yönelik yapılacak çalışmalarda kullanılabilmesi düşünülmektedir. Okul kültürünün okulun öğretmen, öğrenci, veli, yöneticiler ve diğer tüm okul paydaşları tarafından kolektif bir şekilde oluşturulduğu ancak okul kültürünün birçok araştırmada öğretmen algılarına göre değerlendirildiği göz önüne alındığında; uyarlanan bu ölçeğin okul kültürü konusunu ele alan birçok araştırmaya yeni bir boyut, yeni bir bakış açısı getireceği, bu anlamda alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda örneklem grup temelde benzer olsa da örneklem grubun özellikleri değişiklik göstereceğinden farklı örneklemeler üzerinde ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin tekrarlanması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Angus, J, McNeil, D. L., Prater, B., Steve, B. (2009). The effects of school culture and climate on student achievement. *International Journal of Leadership in Education*, 12(1), 73-84. doi: 10.1080/13603120701576241
- Akdoğan, A. (2014). *Türkiye'deki uluslararası Bakalorya PYP programı uygulayan okulların etkili okul özellikleri ve okul kültürü açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Ayık, A. (2007). *İlköğretim okullarında oluşturulan okul kültürü ile okulların etkililiği arasındaki ilişki (Erzurum İli Örneği)*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Balcı, A. (2007). *Etkili okul, okul geliştirme kuram uygulama ve araştırma* (1.Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Balcı, A. (2004). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Baumgartner, R. J., Zielowski, C. (2007) Analyzing zero emission strategies regarding impact on organizational culture and contribution to sustainable development. *Journal of Cleaner Production*, 15, 1321-1327. doi: 10.1016/j.jclepro.2006.07.016
- Büyükoztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (7. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Cronbach, L. J., Shavelson, R. J. (2004). My current thoughts on coefficient alpha and successor procedures. *Educational and Psychological Measurement*, 64, 391-418. doi: 10.1177/0013164404266386
- Çelik, V. (2002). *Okul kültürü ve yönetimi* (3. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Çetin, B., Doğan, T., Sapmaz, F. (2010). Olumsuz değerlendirilme korkusu ölçeği kısa formunun Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 205-216.
- Çevik, A., Köse, A. (2017). Öğretmenlerin okul kültürü algıları ile motivasyonları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 996-1014.
- Çoban, G. Ü., Ergin, Ö. (2010). İlköğretim öğrencilerinin bilimsel bilginin varlık alanına yönelik görüşlerini belirleme ölçeği. *İlköğretim Online*, 9(1), 188-202.
- Demirtaş, Z. (2010). Okul kültürü ile öğrenci başarısı arasındaki ilişki. *Eğitim ve Bilim*, 35(158), 3-13.

- Douglas, P. C., Davidson, R. A., Schwartz, B. N. (2001). The effect of organizational culture and ethical orientation on accountants' ethical judgments. *Journal of Business Ethics* 34(2), 101-108. doi: 10.1023/A:1012261900281
- Erdem, F., İşbaşı, J. Ö. (2001). Eğitim kurumlarında örgüt kültürü ve öğrenci alt kültürünün algılamaları. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 1 (1), 33-57.
- Erdoğan, H. (2017). Okul kültürünün etkilendiği ve etkilediği faktörler. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(12), 51-68.
- Eren, E. (2001). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. (7. Baskı) İstanbul: Beta Basım Dağıtım A.Ş.
- Everitt, B. S. (2006). *Cambridge dictionary of statistics* (3. Baskı). New York: Cambridge University Press.
- Fırat, N. (2007). *Okul kültürü ve öğretmenlerin değer sistemleri*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Gliem, J., Gliem, R. (2003). Calculating, interpreting and reporting Cronbach's alpha reliability coefficient for likert type scales. *Midwest Research to Practice Conference in Adult Continuing and Community Education*. Columbus, OH.
- Herndon, B. C. (2007). *An analysis of the relationships between servant leadership, school culture, and student achievement*. Doktora Tezi, University of Missouri, Colombia.
- Higgins-D'Alessandro, A. Sadh, D. (1998). The dimensions and measurement of school culture: understanding school culture as the basis for school reform. *International Journal of Educational Research*, 7(1), 553-569. doi: 10.1016/S0883-0355(97)00054-2
- Işık, H. (2017) Ortaokullarda okul kültürünün incelenmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 9(3), 61-71 doi: 10.17932/IAU.IAUD.13091352.2017.9/35.61-71
- Karasar, N. (1999). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kızılkaya, G., Aşkar, P. (2009). Problem çözmeye yönelik yansıtıcı düşünme becerisi ölçeğinin geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34(154), 82-92.
- Korte, R. F., Chermack, T. J. (2007). Changing organizational culture with scenario planning. *Futures*, 39(6), 645-656. doi: 10.1016/j.futures.2006.11.001
- Kotter, J. P., Heskett, J. L. (1992). *Corporate culture and performance*. New York: The Free Press.
- Kurşun, A., T. (2019). *Okul kültürünün incelenmesi: Bir meta analiz çalışması*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Kythreotis, A., Pashiarddis, P., Kyriakides, L (2010). The influence of school leadership styles and culture on students' achievement in Cyprus primary schools. *Journal of Educational Administration*, 48(2), 218-240. doi: 10.1108/09578231011027860
- Lai, M. M., Kwan, J. H., Kadir, H. A. Abdullah, M. Yap, V. C. (2009). Effectiveness, teaching, and assessments: survey evidence from finance courses. *Journal of Education for Business*, 85(1), 21-29. doi: 10.1080/08832320903217556
- MacCallum, R. C., Widaman, K. F. (1999). Sample size in factor analysis. *Psychological Methods*, 4(1), 84-99.
- Maslowski, R. (2001). *School culture and school performance: An explorative study into the organizational culture of secondary schools and their effects* (Doktora Tezi). Erişim adresi: <https://ris.utwente.nl/ws/portalfiles/portal/6074941/t0000012.pdf>
- Norman, G. R., Streiner, D. L. (1998). *Biostatistics: The bare essentials* (2. Baskı). Hamilton: BC Decker Inc.
- Nowinski, C. J., Becker, S. M., Reynolds, K. S., Beaumont, J. L., Caprini, C. A., Hahn, E. A., Peres, A., Arnold, B. J. (2007). The impact of converting to an electronic health record on organizational culture and quality improvement. *International Journal of Medical Informatics*, 76 (1), 174-183. doi:

10.1016/j.ijmedinf.2006.05.016

- Özdamar, K. (2002). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi-1: SPSS-MINITAB* (4. Baskı). Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özer, P. S., Özmen, Ö. N., Eriş, E. D. (2007). Öğrenilmiş gereksinimlere yönelik bir ölçek geliştirme çalışması. *Ege Akademik Bakış*, 7(2), 553-571.
- Sabancı, A., Şahin, A., Sönmez, M. A., Yılmaz, O. (2017). Views of school managers and teachers about school. *E-International Journal of Educational Research*, 8 (1), 28-45.
- Schein, E. H. (2004) *Organizational culture and leadership*. (3. baskı) USA: Jossey-Bass.
- Shepstone, C., Currie, L. (2008). Transforming the academic library: Creating an organizational culture that fosters staff success. *The Journal of Academic Librarianship*, 34(4), 359-367. doi:10.1016/j.acalib.2008.05.008
- Sönmez, H. Ç. (2005). *Okul müdürlerinin okul kültürünün oluşturulması, sürdürülmesi ve değiştirilmesindeki rolü (Van İli Örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Şahal, E. (2005). *Akademik örgütlerde örgüt kültürü ve iş tatmini arasındaki ilişki: Akdeniz Üniversitesinde doktora yapan araştırma görevlilerinin örgüt kültürüne ve iş tatminine yönelik algı ve kanaatleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Şişman, M. (2002). *Örgütler ve kültürler*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Tekin, M. (2004). 1987-1996 Yılları arasında illerin GSYH'ya katkısının faktörlere ayrılması ve bulunan faktörler açısından sıralanması (Faktör analizi uygulaması). *İktisat Fakültesi Mecmuası*, 54(1), 167-194.
- Tezci, E. (2011). Turkish primary school teachers' perceptions of school culture regarding ICT integration. *Educational Technology Research and Development*, 59(3), 429-443. doi: 10.1007/s11423-011-9205-6
- Velicer, W. F., & Fava, J.L. (1998). The effects of variable and subject sampling on factor pattern recovery. *Psychological Methods*, 3(2), 231-251.
- Williams, R. (1993). *Kültür*. (Çeviren: Suavi Aydın). Ankara: İmge Kitabevi.
- Yun Yu, C. (2002). *Evaluating cutoff criteria of model fit indices for latent variable models with binary and continuous outcomes* (Doktora Tezi). Erişim adresi: <https://www.statmodel.com/download/Yudissertation.pdf>